

System for styrka læring

Korleis kan programmet bidra til «*styrka tilpassa opplæring, auka læringsutbytte og redusert spesialundervisning*»?

Regional samling
Balestrand
27.09.12

Marit Mjøs
Spesialpedagog / PhD

Skule- og barnehageutvikling er prosessar som skjer lokalt; i regionen, i kommunane og på organisasjonsnivå.

”System for styrka læring” er kommunane i Sogn regionråd sitt program for å styrke tilpassa opplæring, auke læringsutbyttet og redusere bruk av spesialundervisning.

Slike mål når vi ikkje via store ord, men gjennom mange små systemretta skritt.

System for styrka læring

- Byggjer på prosjektet
«Sats på skulen – snu Sogn»
- *Formål:* Utvikle rolla som kommunane har som skule- og barnehageeigar, styrke tilpassa opplæring, auke læringsutbytte tog der igjennom også redusere bruk av spesialundervisning
- *7 hovudmål / arbeidsområde / innsats- og utviklingsområde med tilhøyrande delmål*

***System
for
styrka
læring***

**Tidleg og
førebyggjande
innsats**

**Gode
overgangar**

Entreprenørskap

**Spesialpedagogikk
og relevans i
spesial-
undervisninga**

**Fleirfagleg
didaktisk og
organisatorisk
variasjon**

**Lærande
organisasjon**

**Vurdering
for læring**

Mitt utgangspunkt ...

- Fokus må være på den totale opplæringskvaliteten, sekundært på omfanget av spesialundervisningen.
- Redusert bruk av spesialundervisning krever mer spesialpedagogisk kompetanse.
- En samordnet innsats i kommunen er nødvendig for å redusere omfanget av spesialundervisningen.
- De ulike utfordringene knyttet til tilpasset opplæring og inkludering oppstår og erkjennes på individnivå, men må løses på systemnivå.
- Utvikling og læringsutbytte hos sårbare elever synes å være et sensitivt kriterium på opplæringskvalitet.

Formål og fokus

Styrke tilpassa opplæring

Auke læringsutbyttet

Redusere bruken av
spesialundervisning

Auke læringsutbyttet

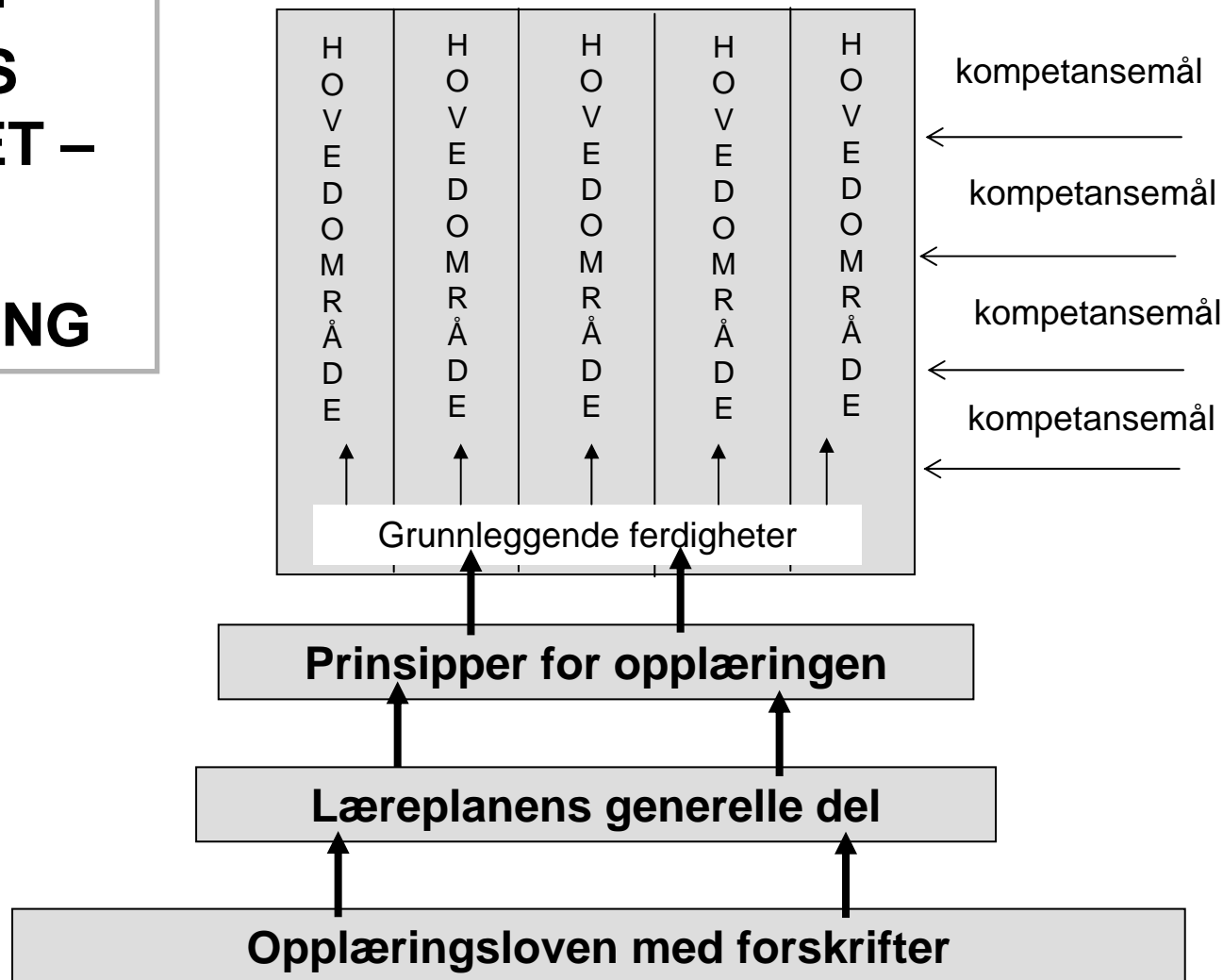
- Kva for læring?
- Læring på kva område?
- Læring for kven?
- Kva er læringsutbytte?
- Korleis måle læringsutbytte?
- Kan det målast?
- Kva er auka læringsutbytte?
- Forholdet mellom opplæring og læring?

Formålet med opplæringa

- opne dører mot verda og framtida
- fremje demokrati, likestilling og vitskapeleg tenkjemåte
- utvikle kunnskap, dugleik og holdningar for å kunne meistre liva sine og for å kunne delta i arbeid og fellesskap i samfunnet
- utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrong
- lære å tenkje kritisk og handle etisk og miljøbevisst
- medansvar og rett til medverknad

**KUNN-
SKAPS
LØFTET –
OPP-
BYGNING**

Læreplaner for fag

Barnehagens formål

- ivareta barnas behov for omsorg og lek
- fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling
- utfolde skaperglede, undring og utforskertrang
- lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen
- utvikle grunnleggende kunnskaper og ferdigheter
- rett til medvirkning tilpasset alder og forutsetninger
- trivsel og glede i lek og læring
- et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap
- fremme demokrati og likestilling

Rammeplan for barnehagen

- For å lette barnehagens planlegging av et variert og allsidig pedagogisk tilbud, er barnehagens innhold delt inn i **sju fagområder** som er sentrale for opplevelse, utforskning og læring. Fagområdene er i stor grad de samme som barn senere møter som fag i skolen. Gode opplevelser, erfaringer og læring innenfor disse områdene i barnehagen vil kunne gi barn et positivt forhold til fagene og motivasjon for å lære mer.
- **Lærestoff, arbeidsmåter**, utstyr og organisering må legges til rette med tanke på barns ulike behov. Alle skal få like muligheter til å møte utfordringer som svarer til deres utviklingsnivå. Noen barn vil trenge spesialpedagogisk hjelp, jfr. kap 5.

Opplæringskvalitet - lovverket

- § 1-1. *Formålet med opplæringa*
- § 1-3. *Tilpassa opplæring og tidleg innsats*
- § 5-1. *Rett til spesialundervisning*
- § 9a-1. Alle elevar i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.

Kva er opplæringskvalitet?

Eit normativt spørsmål?

Eit politisk spørsmål?

Eit pedagogisk spørsmål?

Kvalitet i høve struktur – prosess - resultat?

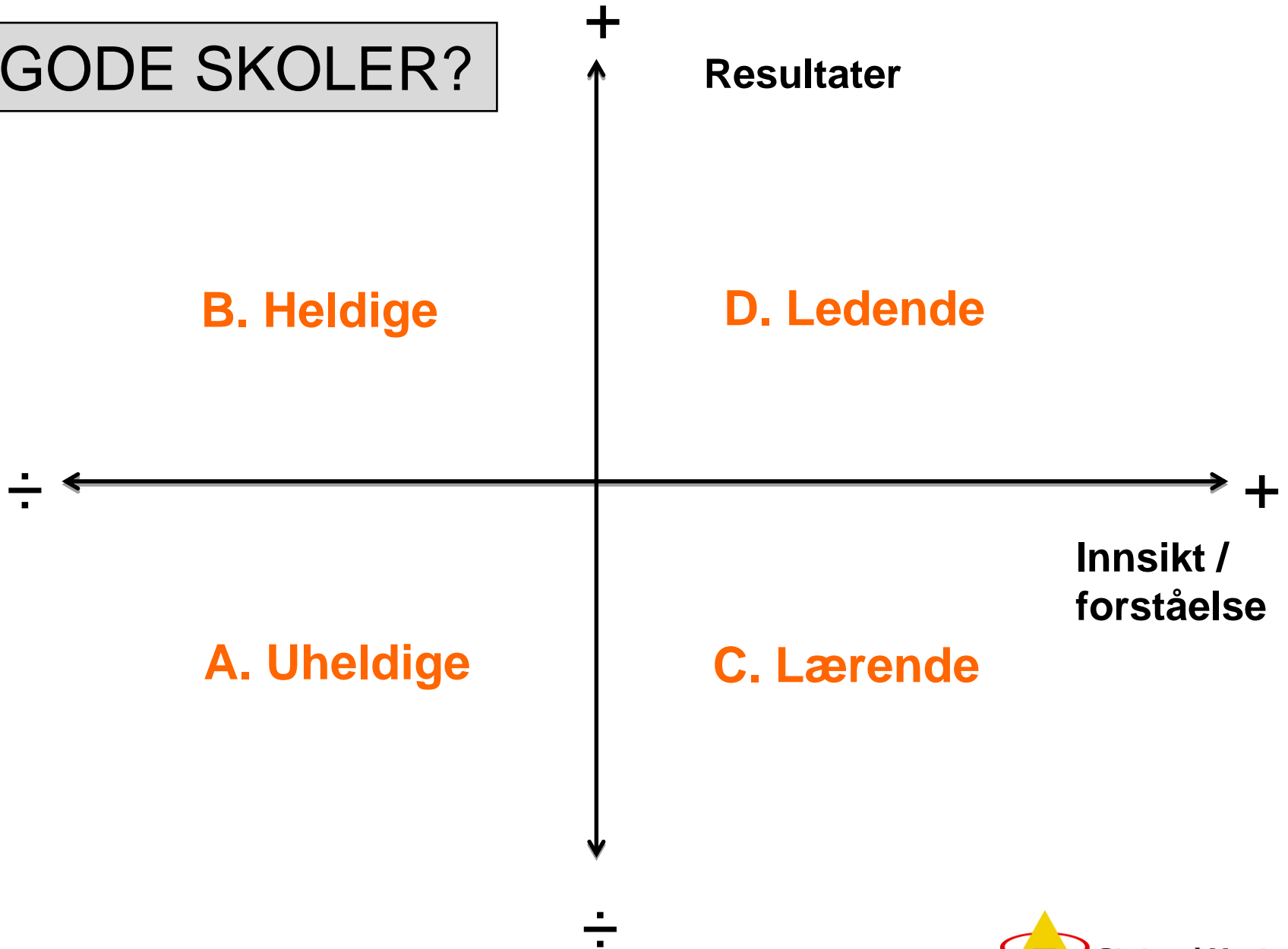
Kva for resultat?

Kan kvalitet målast? Korleis og når?

Indikatorar på kvalitet?

Mål og midlar?

GODE SKOLER?

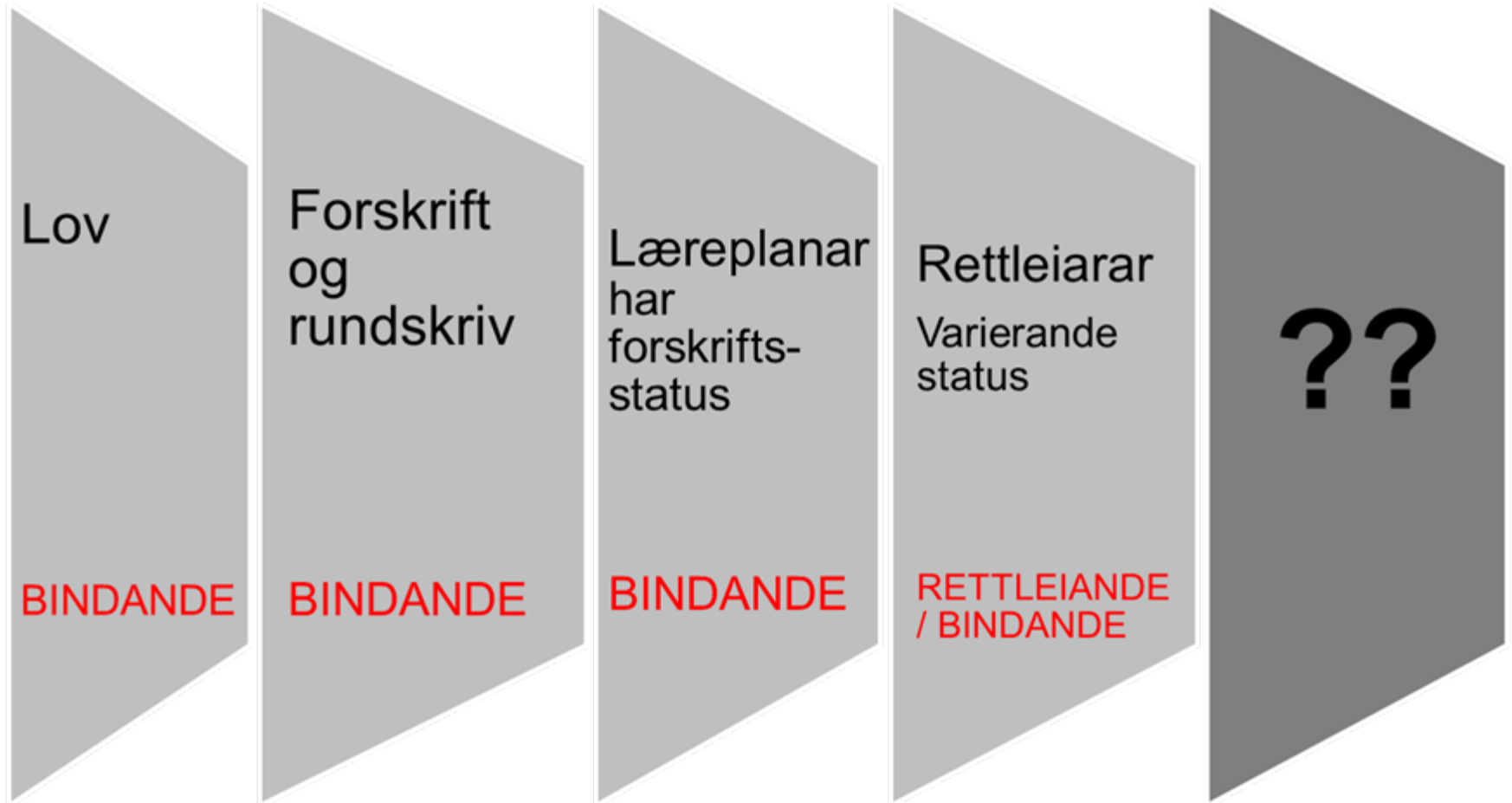

Ulike former for kvalitetsarbeid

- Ei **systematisk** tilnærming legg vekt på kvalitets-*system* med lineære planar for bruk av testar, brukarundersøkingar og resultatinformasjon.
- Ei **systemisk** tilnærming legg meir vekt på kvalitets-*arbeid* med beskrivingar av dialog og samhandling på tvers av tradisjonelle hierarkiske nivå for å etablere kunnskapsutviklande prosessar. **Både profesjonsgruppaa, administrasjonen og politikarane inngår då som medskapande deltakarar i kvalitetsarbeidet, og det bidrar til at dei evnar å kombinere kontrollorienterte, vedtaksorienterte, opplæringsorienterte og prosessorienterte strategiar.**

(Roald, 2010)

Kva for handlingsrom har ein?

Begrepet tilpasset opplæring

Skiftet innhold gjennom tidene –

- Er framstilt samtidig som *formål, prinsipp og virkemiddel*
- Brukes til å beskrive forhold som gjelder både *strukturer, prosesser og resultater*
- I dag legges det større vekt på kvalitet i undervisningen og læringsutbytte

Det medfører at

- skolen må spørre seg selv om hva som er kvalitet når det gjelder tilpasset opplæring og hva som skal regnes som et godt læringsutbytte
- skolen må bestemme hvilke prosesser organisasjonen vil ta i bruk for å nå de målene den har satt seg

(Jenssen, 2012)

Tilpasset opplæring – et politisk begrep med varierende innhold

1. Tilpasset opplæring **som integrering** (1975-1990)
2. Tilpasset opplæring **som inkludering** (1990-1996)
3. Tilpasset opplæring **som individualisering** (1996-2005)
4. Tilpasset opplæring **som læringsfellesskap og undervisningskvalitet** (2005-?)

(Jenssen og Lillejord, 2009)

Tilpasset opplæring: Felleskap - individualisering

ET STORT MANGFOLD

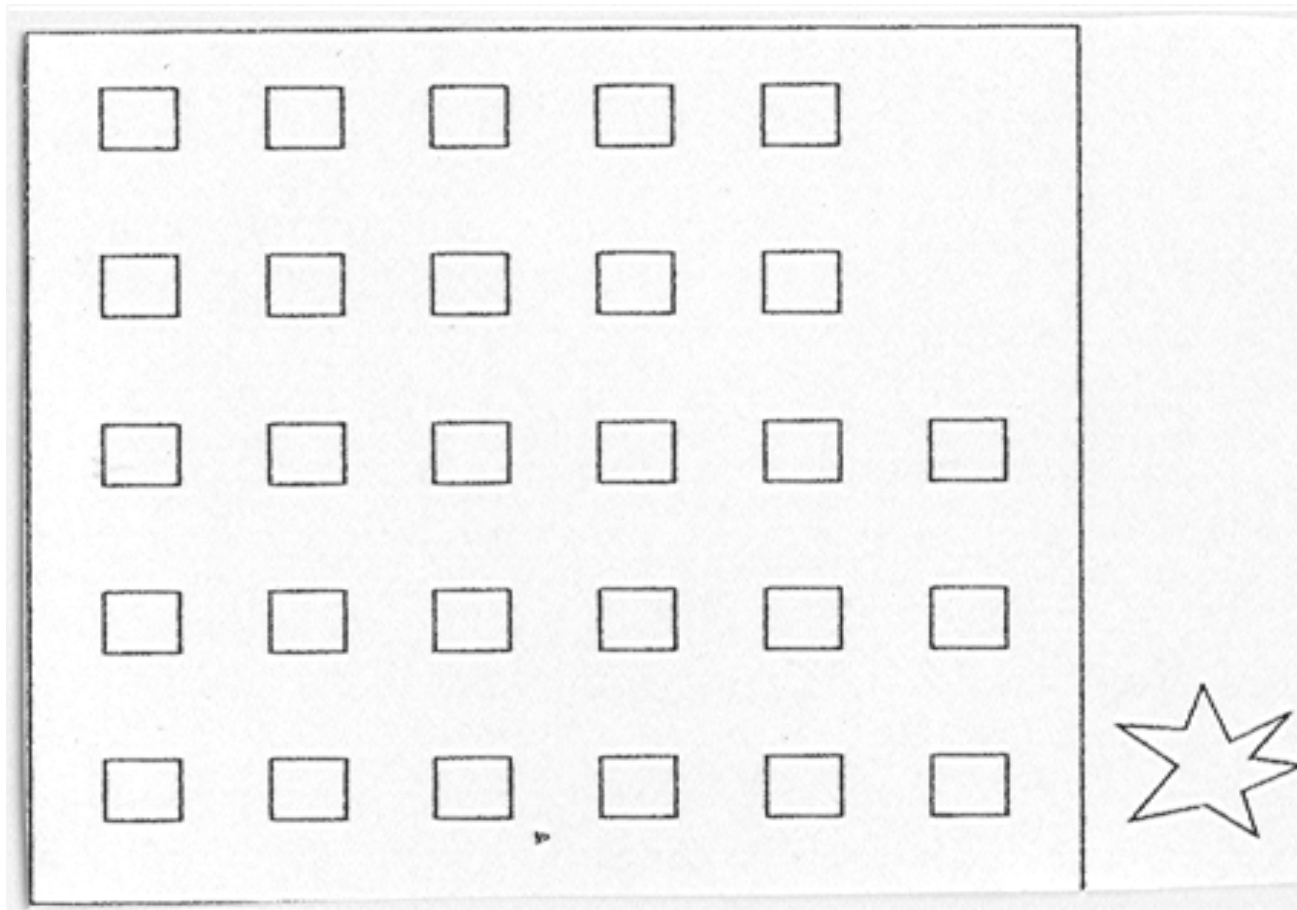

marit.mjos@statped.no

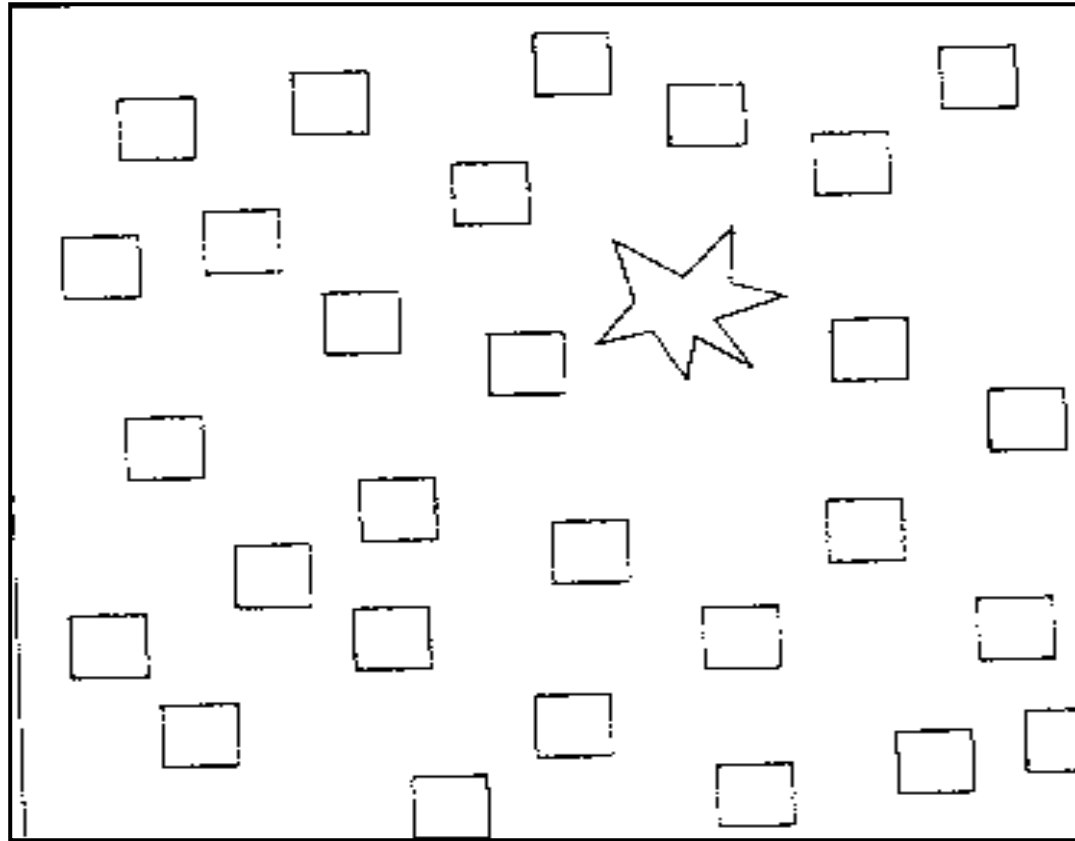

Ulike oppfatninger av elevgrupper

(Håstein & Werner, 2004)

Ulike oppfatninger av elevgrupper

Ulike oppfatninger av elevgrupper

«Med mangfold som
utgangspunkt og
variasjon som
målestokk.»

(Werner, 2008)

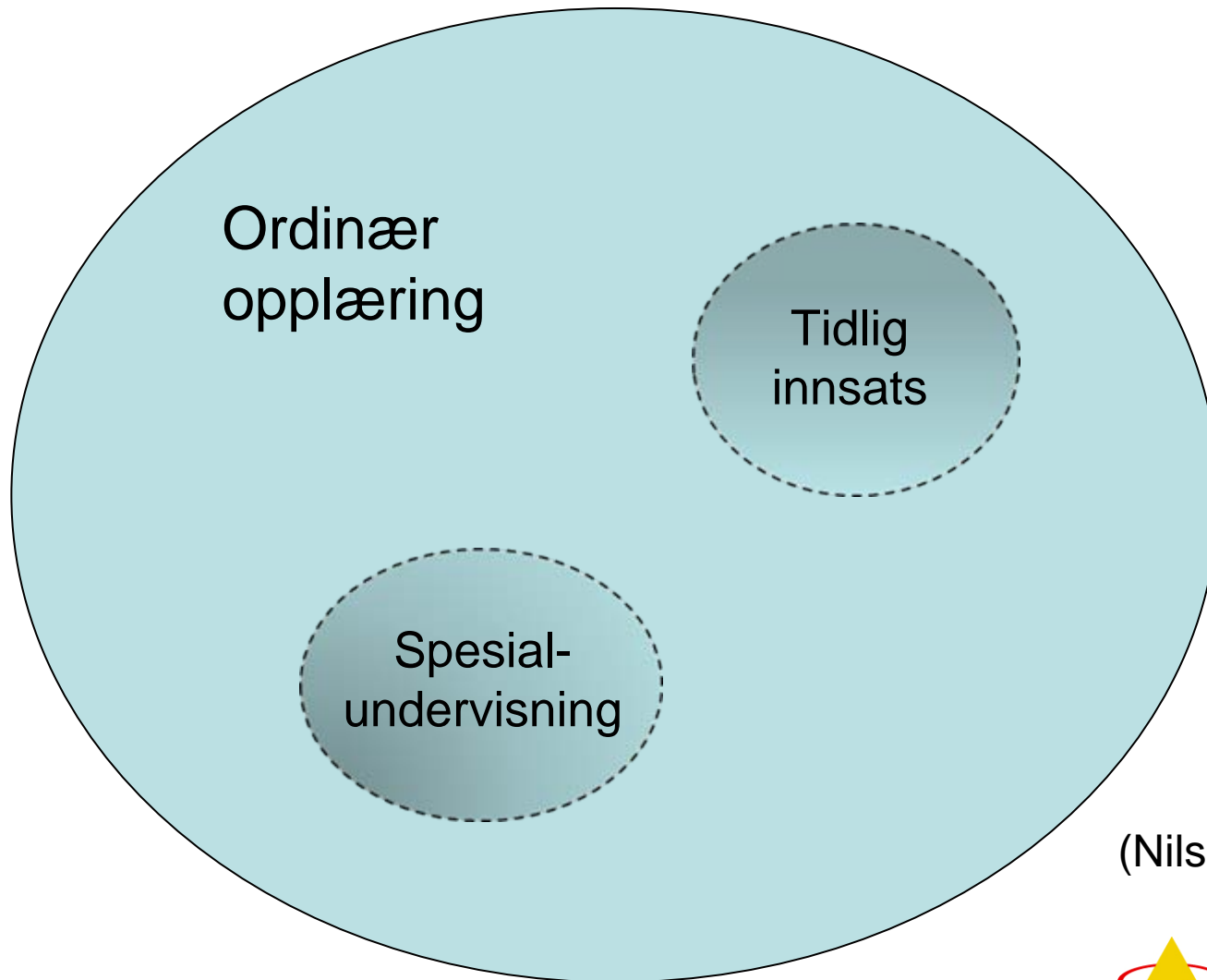
*Forskjellige elever
treng forskjellige vaksne!*

*Vil vi at elevane skal verdsette
mangfald og variasjon,
må vi vise at det og gjeld
blant dei vaksne i miljøet.*

”Action speaks
louder than
words!”

Tilpasset opplæring i dagens skole

(Nilsen, 2011)

Opplæringskvalitet i ein skole for alle

- Skreddarsaum
- Målsaum
- Hyllevare

Spesialpedagogikkens "alfa og omega"

**Individrettet
spesialpedagogikk**

**Inkluderingsorientert
spesialpedagogikk**

"Syn for hver enkelt"

"Rom for alle"

Praksis vil i stor grad dreie seg om tilrettelegging på prioriterte områder for den enkelte. Det legges særlig vekt på å klargjøre og forstå den enkelte elevs særskilte behov og læreforutsetninger.

Praksis vil i stor grad dreie seg om å skape muligheter for berikende variasjoner innenfor et fellesskap. Det legges særlig vekt på å styrke skolens kapasitet for å romme og gi fellesskap for elever med ulik læringsatferd.

Saksgang - spesialundervisning

-
- Fase 1: Før tilmelding og utredning
 - Fase 2: Tilmelding til PP-tjenesten

-
- Fase 3: Sakkyndig vurdering
 - Fase 4: Vedtak

-
- Fase 5: Planlegging/gjennomføring
 - Fase 6: Evaluering

Sakkunnig arbeid i eit systemperspektiv

- Vurdering av det ordinære opplæringstilbodet
- Tilråding knytt til det ordinære tilbodet
- Samarbeid med barnehagane?
- Disponering av spesialpedagogisk kompetanse i einingane / kommunane?
- Kompetanseutvikling i einingane og i kommunane?
- Ressursdisponeringa på skolane?
- Ressurstildelingsmodellane i kommunane?

Semje (?) om at

Rettane er på plass

Ressursane vil ikkje auke

Kompetanse er det kritiske!

Spesialpedagogens oppgaver

”Spesialpedagoger skal på den ene siden hjelpe barn og unge med å tilpasse seg en situasjon eller institusjon, og på den andre siden ha kunnskap om hvordan sette inn tiltak på systemnivå, slik at barnehage og skole tilpasser seg de barna og elevene som går der.”

(NOU 2009:18)

Spesialpedagogens rolle i ein inkluderande skole

- Inngår som likeverdig deltakar i team omkring ordinære elevgrupper.
- Knyttast både til "skreddarsaum" og "målsaum".
- Bidrar til at "skreddarsaum" og "målsaum" vert ein naturleg del av "hyllevaren".

Spesialpedagogikkens rolle i en inkluderende skole

- Alle lærere trenger noe spesialpedagogisk kompetanse.
- Spesialpedager er flinkere med tilpasset opplæring enn allmennpedagoger.
- **Nytteverdien av den spesialpedagogiske kompetansen avhenger av hvordan den blir brukt.**

(Mjøs, 2007)

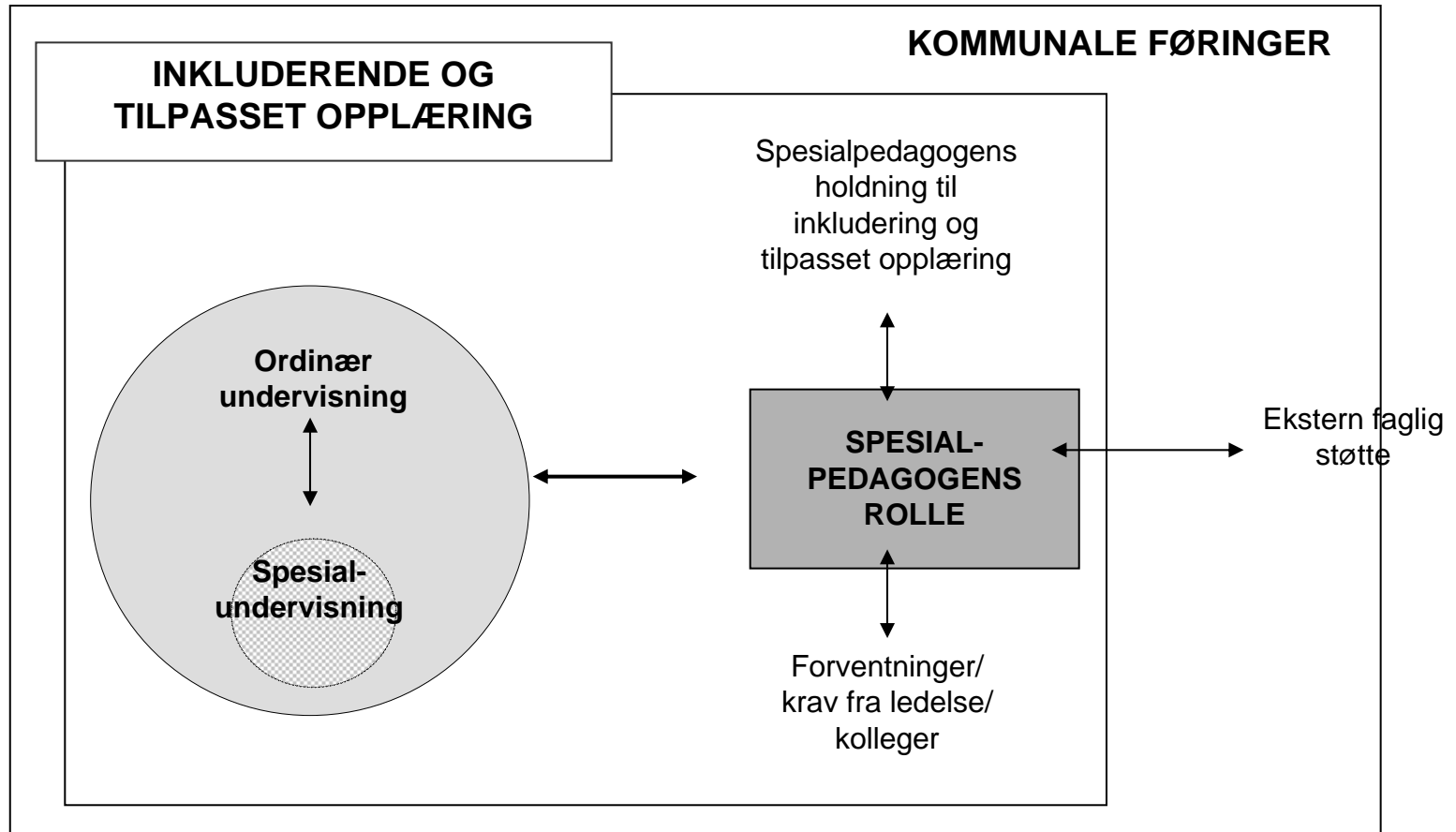
Aktuelle utfordringer for spesialpedagogikken

- Omforme etablert spesialpedagogisk praksis til allmennpedagogiske utfordringer
- Utvikle pedagogers forestilling om praksis i klasserommet
- Utvikle spesialpedagogers forståelse av seg selv og sitt virke som del av en inkluderende praksis

(Håstein & Werner, 2004)

Spesialpedagogens rolle

NASJONALE FØRINGER

”Not even the best qualified special educator can remedy failures caused by the system itself.”

(Persson, 2003)

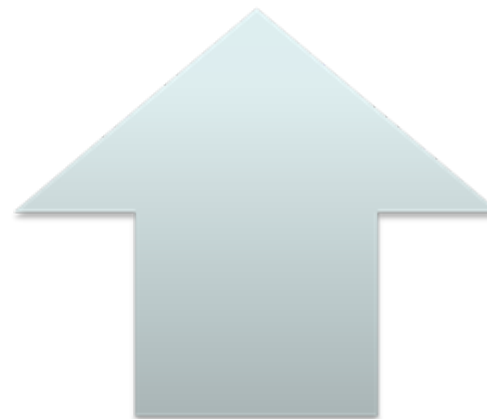
NOU 2009:18 Hovedkonklusjon...

".. forbedring av de allmenne ordningene er det viktigste grepet overfor barn, unge og voksne med særskilte behov."

"... det er nødvendig med spesialisert kompetanse knyttet til hvordan det må tilrettelegges for at læring skal skje for hele mangfoldet."

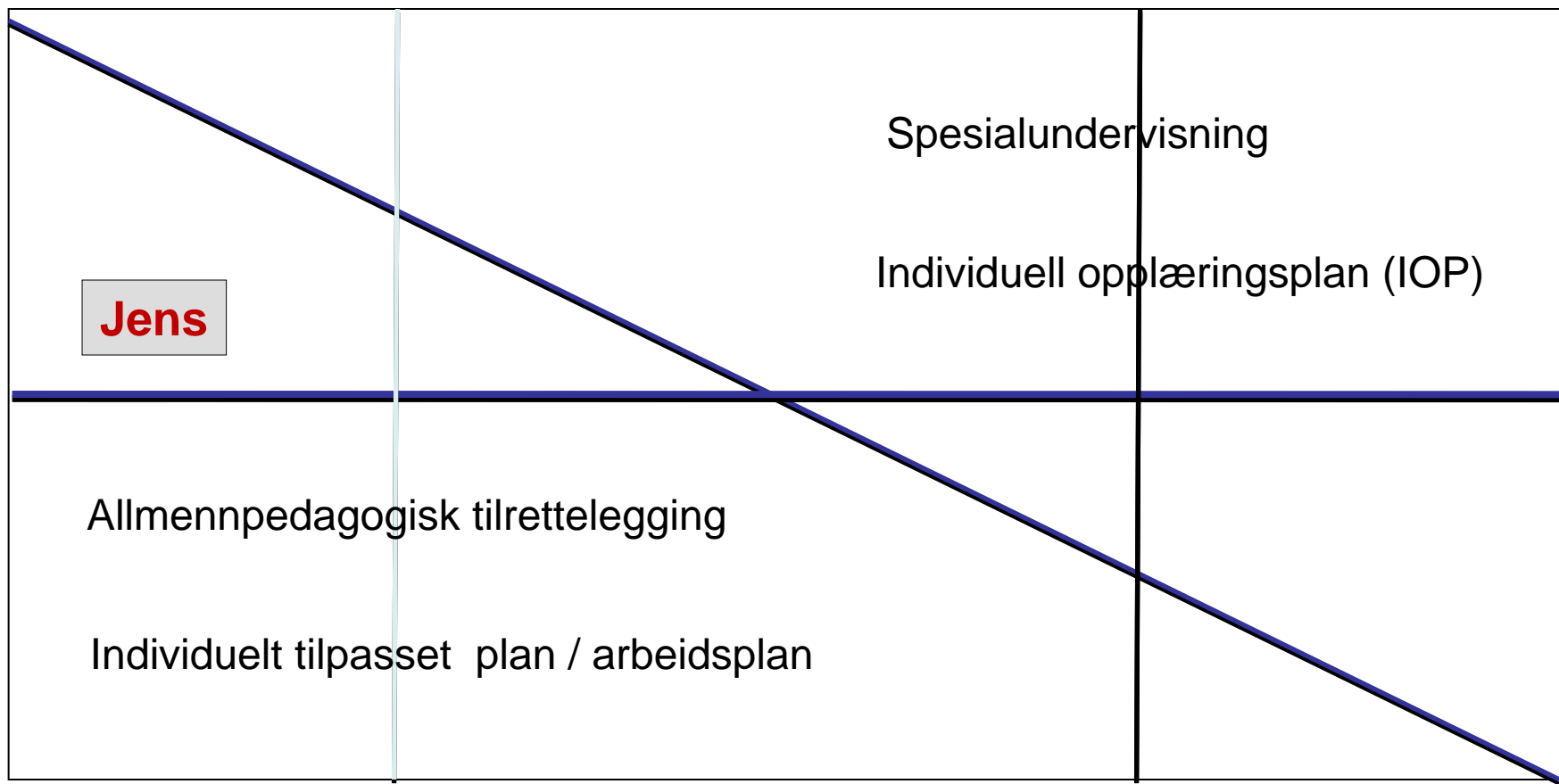
Kvifor auker spesialundervisninga?

Behov for spesialundervisning er relativt

Skole A

Skole B

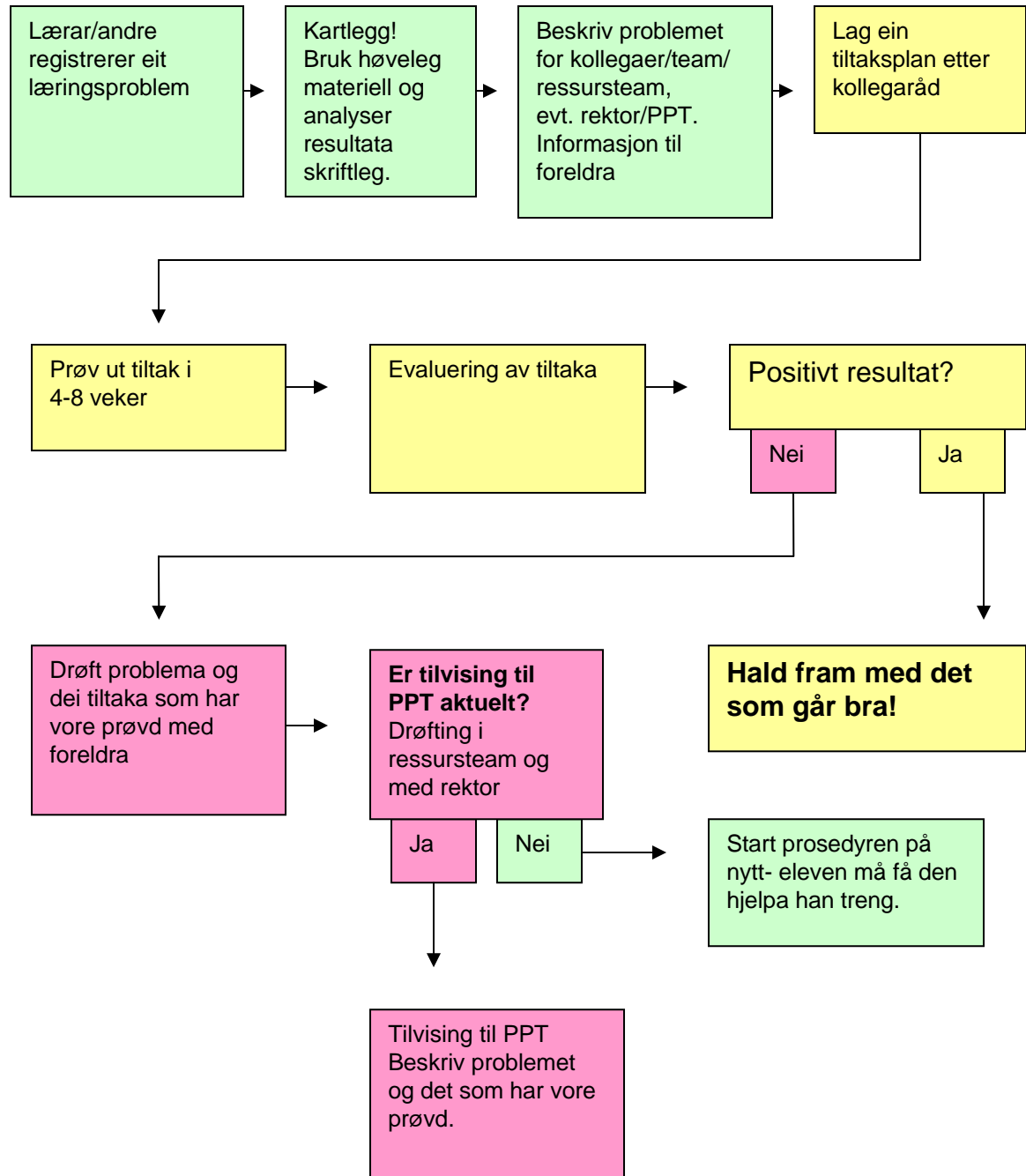

(Aarnes 2003, s. 35)

RUTINAR VED LÆRINGSPROBLEM

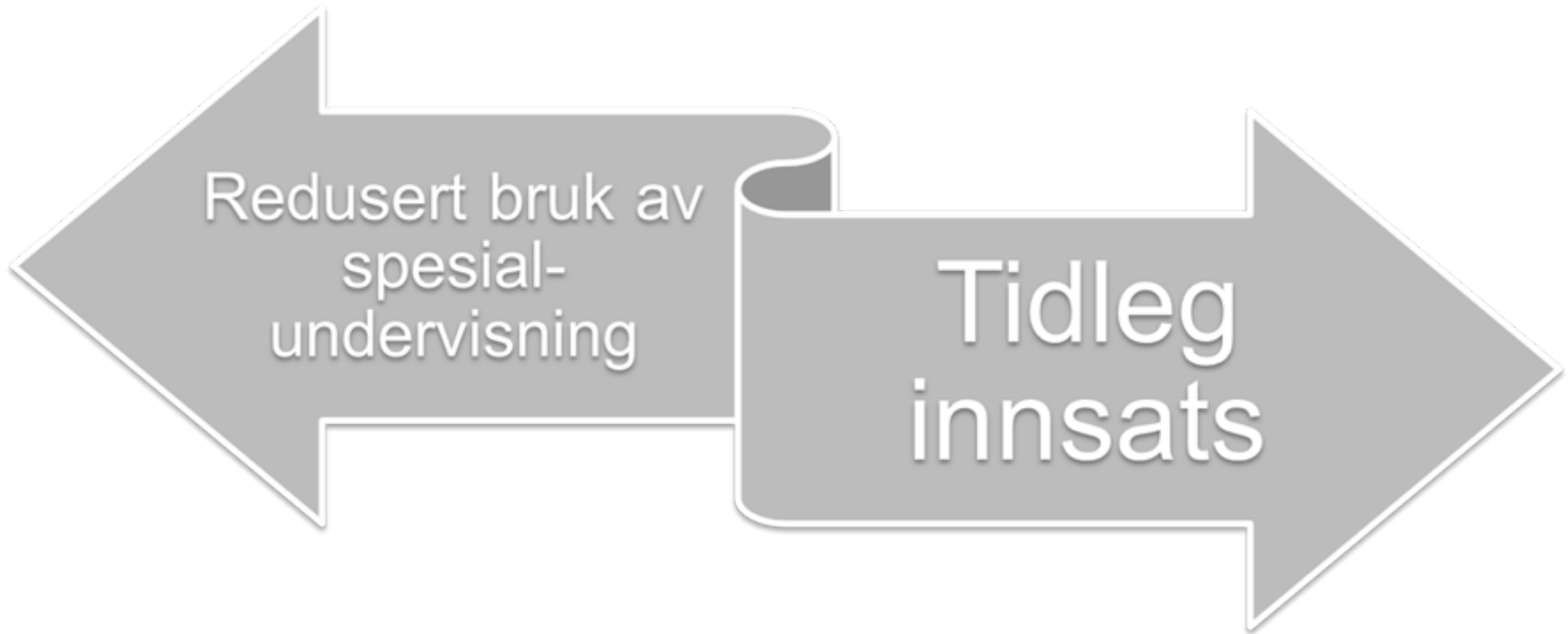
Tilpassa opplæring/ spesialundervisning

Det er viktig å ha god kontakt med foreldra gjennom heile prosessen.

STORD KOMMUNE

Korleis heng dette saman?

Ulike utfordringer i forhold til inkludering og tilpasset opplæring

innebærer en praksis som kan forstås i lys av begrepet ***intensive teknologier***

Kjennetegn:

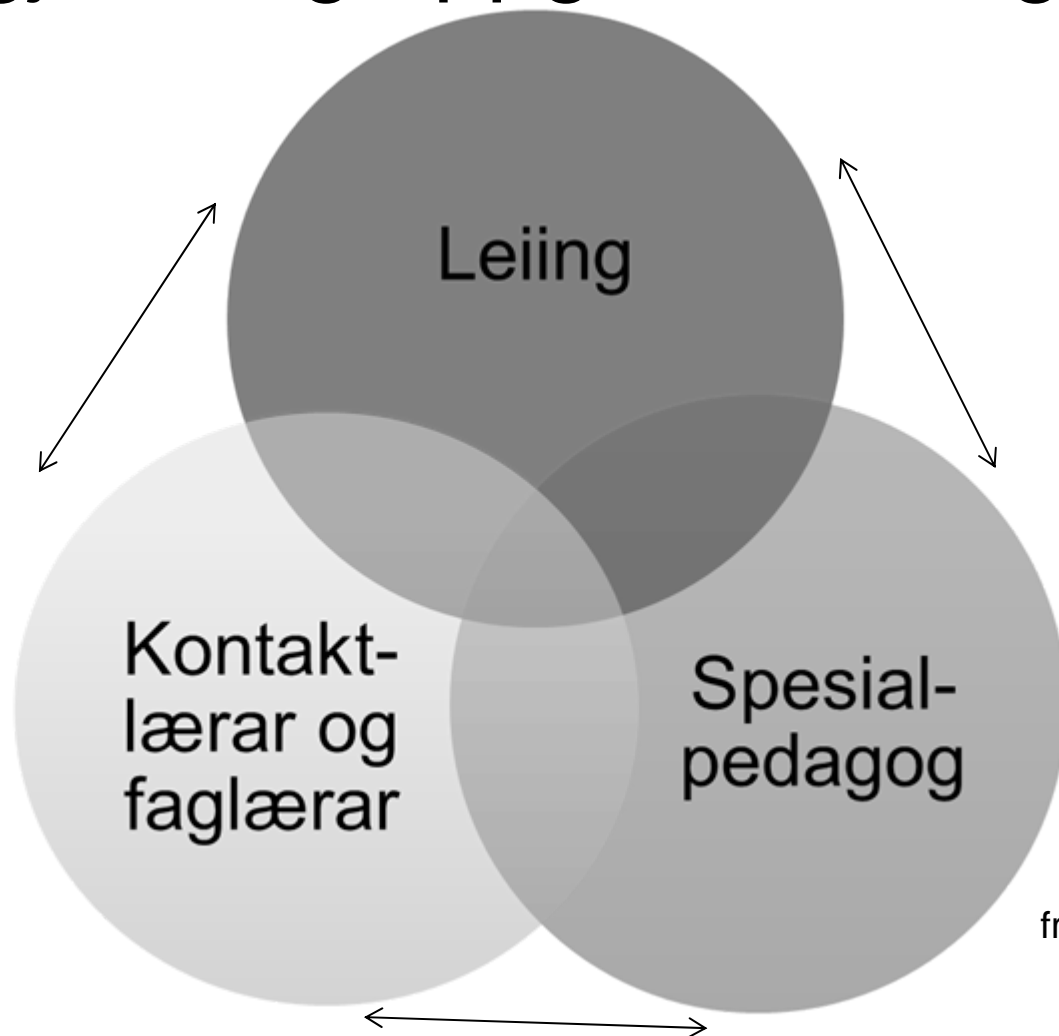
- høy oppgavevariasjon
- lav analyserbarhet
- betinger at to eller flere personers ekspertise samordnes til et skreddersydd produkt

(Mjøs, 2007 etter
Thompson, 1971; Hatch, 2001)

Fire typologier

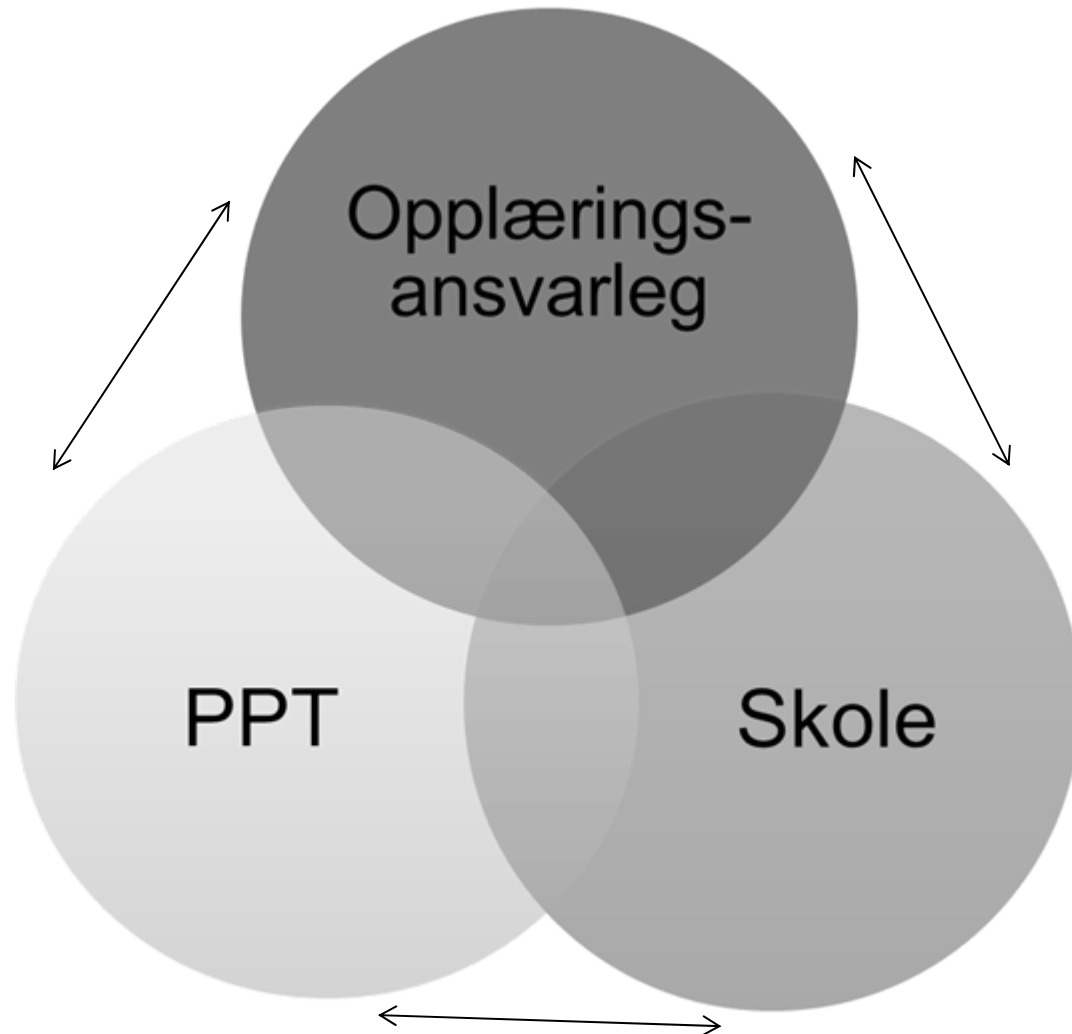
- "Ut av skapet"
- "Gult eller rødt kort"
- "Evig gjest"
- "På utposten"

Intensive teknologier og gjensidig oppgaveavhengighet

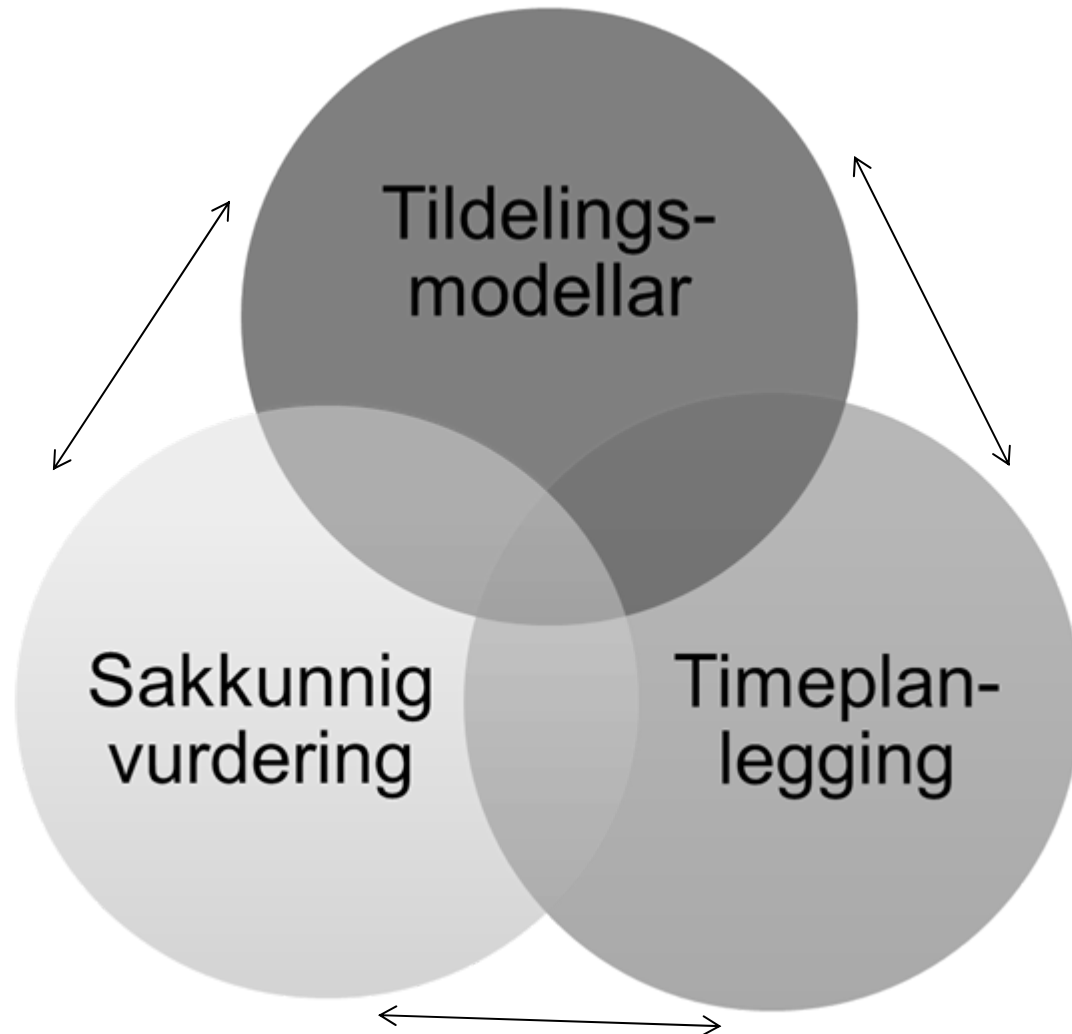

(Mjøs 2007,
fritt etter Thompson 1971)

Gjensidig oppgaveavhengighet

Gjensidig oppgaveavhengighet

***System
for
styrka
læring***

**Tidleg og
førebyggjande
innsats**

**Gode
overgangar**

Entreprenørskap

**Spesialpedagogikk
og relevans i
spesial-
undervisninga**

**Fleirfagleg
didaktisk og
organisatorisk
variasjon**

**Lærande
organisasjon**

**Vurdering
for læring**

Erfaringar med slike utviklingsprosjekt

- Må omfatte haldningsarbeid
- Må forankrast på kommunenivå
- Må gå over tid
- Bør ikkje vere i konkurranse med andre utviklingsprosjekt
- Bør inkludere politikarar
- Må inkludere PPT og skuleleiarar
- Alle lærarane må involverast
- Bør knyttast til lærarane sin daglege praksis

